

κῆς· εἰς μὲν τὴν φυσικὴν ὑποχρέωσιν, τὸ πρακτέον παριστάνεται ἀφ' ἑαυτοῦ καλὸν, καὶ τὸ μὴ πρακτέον ἀφ' ἑαυτοῦ κακόν· εἰς δὲ τὴν θετικὴν ὑποχρέωσιν, τὸ πρακτέον καθίσταται καλὸν ἐκ τῆς μετὰ λόγου θελήσεως τοῦ νομοθέτου, καὶ τὸ μὴ πρακτέον ὁμοίως κακόν· ὅθεν ἡ φυσικὴ ὑποχρέωσις εἶναι ἀναγκαία, ἡ δὲ θετικὴ ἐθελούσιος. Ἐὰν εἰς τὸν θετικὸν νόμον περιέχεται τιμωρία, λέγεται *τιμωρητικὸς ἢ ποινικὸς*, εἰδικωτέρως δὲ, *φορικὸς*, ἢ ἄλλο τι, κατὰ τὸ εἶδος τοῦ ἀνομήματος.

Εἰς τὰς θείας τιμωρίας ἀναφέρονται τὰ φυσικὰ κακὰ, ἅτινα εἰς τὰς ἀτότους πράξεις προέρχονται ἐκ τῆς φυσικῆς συνδέσεως τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὰ πράγματα· διότι ὁ Θεὸς κυβερνᾷ τὸ πᾶν κατὰ νόμους ἀπαράβατους, καὶ διευθύνει τὰ πάντα πρὸς τέλος βέβαιον. Ταῦτα δὲ τὰ κακὰ δὲν ἐπιβάλλονται παρὰ Θεοῦ ὡς κακὰ, ἀλλ' ὡς ἀγαθὰ, ἡγουν, ὡς νόμιμοι τιμωρίαι, δι' ὧν οἱ κακοὶ παιδεύονται διὰ τὰ ἠθικὰ αὐτῶν ἁμαρτήματα, καὶ παρακινεῦνται εἰς τὸ καλὸν ἔτι καὶ ὑπὸ τοῦ φόβου τῆς ἀφεύκτου τιμωρίας τοῦ κακοῦ. Τοιαῦτα φυσικὰ κακὰ ἀναφέρει καὶ ἡ Ἱερὰ Γραφή, ὡς τιμωρίας ἁμαρτημάτων· τοιαῦτα ἀναγγέλλει ὁ Μωϋσῆς πρὸς τοὺς παραβάτας τοῦ νόμου, καὶ οἱ Προφῆται ἐπαπειλοῦσιν. Ὅσα δὲ εἵπομεν περὶ τῶν φυσικῶν τιμωριῶν, ταῦτα ἐναντίως λαμβανόμενα πρέπει νὰ λέγωνται καὶ περὶ τῶν φυσικῶν βραβείων, ἅτινα δίδονται εἰς τοὺς ἀνθρώπους διὰ τὰς καλὰς πράξεις αὐτῶν. Οὕτω λοιπὸν αἱ κακαὶ πράξεις ἔχουσιν ἀφεύκτους τὰς τιμωρίας, καὶ εἰ μὴ πάντοτε ἀνθρωπίνως, τοῦλάχιστον θείας, ὅπερ εἶναι ἔτι φοβερώτερον. Ὁμοίως καὶ αἱ καλαὶ ἔχουσι τὰ φυσικὰ αὐτῶν βραβεῖα. Ἐὰν δὲ πολλάκις φαίνωνται ὅτι ἀκολουθοῦσιν εἰς τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους ἀγαθὰ φυσικὰ ἐκ τῆς φυσικῆς συνδέσεως τῶν πραγμάτων, ταῦτα δὲν εἶναι τῶνθι βραβεῖα· διότι τὸ κακὸν οὐδέποτε ἀρέσκει εἰς τὸν Θεόν, ὥστε νὰ ἀνταμείβῃ αὐτό. Εἶναι λοιπὸν ἀρπαγαί, ὧν ἡ ἀπόλαυσις οὐδέποτε μένει καθαρὰ, ἡ δὲ φυσικὴ τιμωρία πάντοτε ἐπίκειται, ἐὰν δὲν προλάβῃ αὐτὴν μετάνοια καὶ διόρθωσις.

Ἐκ τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως συμπεραίνεται, ὅτι ὁ ἀνθρώπος ὑποχρεοῦται εἰς τὴν φύλαξιν τῶν νόμων διὰ βραβείων καὶ τιμωριῶν· διότι ἡ ἀνθρωπίνη θέλησις ἄνευ αἰτίας δὲν προσδιορίζεται εἰς οὐδέν· αἰτία δὲ προτρεπτικὴ εἶναι ἡ παρὰστασις τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἀποτρεπτικὴ, ἡ παρὰστασις τοῦ κακοῦ. Ἄν λοιπὸν ὁ νομοθέτης συντροφεύῃ τὸν νόμον μετὰ τιμωρίαν διὰ τὰς κακὰς πράξεις, ἢ μετὰ βραβεῖον διὰ τὰς καλὰς, ἐκ τούτων θέλει ὑποχρεωθῇ ὁ ἀνθρώπος νὰ φυλάττῃ αὐτόν. Πρέπει δὲ νὰ παρατηρῶμεν πάντοτε μετὰ προσοχῆς, ὅτι, λέγοντες ὑποχρέωσιν, δὲν ἐννοοῦμεν ἀνάγκην κατὰ τοῦ αὐτεξουσίου, ἀλλὰ μόνον ὡς αἰτίαν προτρεπτικὴν εἰς τὸ πράττειν ἢ μὴ πράττειν, εἰς ἣν ἡ ἀνθρωπίνη θέλησις δύναται ὑπακούσαι ἢ παρα-